

ACTIEPLAN

Erfgoed Bewust, Bewaard, Bemind

Behoud van cultureel erfgoed door bewustwording

Oktober 2016

Gemeente Maastricht

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Probleemanalyse	5
3. Wat doen we al?	7
4. Wat zijn de mogelijke opties?	11
5. Wat gaan we doen?	21

1. Inleiding

Maastricht is als tweede monumentenstad van Nederland trots op haar monumenten en op de betrokken monumenteneigenaren die goed voor dit erfgoed zorgen. Respectvol omgaan met het cultureel erfgoed zorgt ervoor dat ook de generaties na ons ook kunnen genieten van deze historische stad. Hoe meer inwoners zich bewust zijn van de waarden en kwaliteiten van hun erfgoed, hoe trotser zij zijn en hoe zorgvuldiger zij hiermee zullen omgaan.

In de afgelopen jaren waren de inspanningen op het gebied van cultureel erfgoed vooral gericht op het maken van inventarisaties het formuleren van ambities zoals de vestingvisie en op het ontwikkelen van beleidsinstrumenten. Aangezien we het verleden 'springlevend' willen houden, willen we op een actieve en eigentijdse manier de kennis van ons waardevol cultuurerfgoed overbrengen. Om een gedeelde verantwoordelijkheid te creëren met de buitenwacht is het van belang nu actief de samenwerking op te zoeken met de betrokken partners zoals bewoners, bezoekers, gebruikers en eigenaren van het cultureel erfgoed.

De doelgroep van dit actieplan is tweeledig. Enerzijds kunnen bewoners, bezoekers en geïnteresseerden in de vorm van het brede publiek meer betrokken worden bij het cultureel erfgoed. Anderzijds zijn gebruikers, initiatiefnemers en eigenaren direct verantwoordelijk voor het behoud en instandhouding van het monumentenbestand.

In de evaluatie Springlevend Verleden van 22 oktober 2013 is vastgesteld dat deze burgerparticipatie op het gebied van cultureel erfgoed meer gestimuleerd moet

worden. Door het vergroten van kennisoverdracht en bewustwording kunnen we gebruikers, initiatiefnemers en eigenaren meer verleiden tot een zorgvuldige manier van ontwikkeling en restauratie.

Ook in de jaarverslagen 2013 en 2014 van de Welstands- en Monumentencommissie wordt aanbevolen om een actieprogramma te ontwikkelen dat gericht is op een grotere betrokkenheid van de bevolking en op meer behoedzaamheid bij eigenaren. Dienstverlening en overreding moeten het aantasten van monumenten tegengaan.

Hoofdstuk 2 is een weergave van de probleemanalyse. In hoofdstuk 3 wordt aangegeven wat we als gemeente nu al doen op het gebied van informatieverstrekking en betrokkenheid van bewoners, bezoekers, gebruikers en eigenaren van het cultureel erfgoed Maastricht. In hoofdstuk 4 worden de opties benoemd die we kunnen uitvoeren om de bewustwording van het cultureel erfgoed te versterken. In hoofdstuk 5 is een overzicht gegeven van deze opties met bijbehorende wegingscriteria en wordt aangegeven welke actiepunten op korte termijn en op lange termijn zullen worden uitgevoerd.

2. Probleemanalyse

Monumenteneigenaren:

Monumenteneigenaren zijn verantwoordelijk voor het behoud van de waarden en kwaliteiten van hun pand. Zij hebben vooral hiermee te maken bij bijvoorbeeld het wijzigingen, verduurzamen of verkopen van hun monument. Op 14 april 2015 heeft een interview plaatsgevonden met een aantal monumenteneigenaren (een aantal woonhuiseigenaren, een kasteel eigenaar en de Universiteit Maastricht als monumenteigenaar). De belangrijkste aandachtspunten die hierbij naar voren kwamen zijn de volgende:

- Nieuwe monumenteneigenaren of potentiële kopers van een monument weten vaak niet dat het een monument is en weten niet wat er wel en wat er niet mag.
- Grote monumentenpanden zijn kostbaar in beheer en vooral in energiekosten.
- Het voeren van vooroverleg voorafgaand aan een vergunningaanvraag heeft vaak weinig meerwaarde omdat de beperkingen vanuit de diverse belangen niet altijd meteen helder zijn.
- Monumenteneigenaren moeten het gevoel krijgen door de gemeente geholpen te worden in plaats van andersom.

Verbeteringen moeten zich richten op de volgende onderwerpen:

- Procedurestappen beknopt en helder communiceren door middel van een stappenplan.
- Beperkingen vooraf zo helder mogelijk maken. Wat is vergunningsvrij en wat niet, en wat mag er wel en wat niet.
- Monumenteneigenaren kunnen zelf huiswerk doen met hulp van een bekwame architect en aannemer.
- De vraag naar energieduurzaamheid wordt steeds groter. Informatievoorziening hierop aanpassen is van belang.
- Stimuleren van de monumenteigenaar door bijvoorbeeld een bijdrage in bouwhistorisch onderzoek, een verbetering van het monument als monumentenprijs aanbieden, expertise inbrengen in het vergunproces of de coördinatie van verschillende partijen voor rekening nemen.
- het bevorderen van contacten tussen monumenteneigenaren door bijeenkomst, website of tijdschrift.

Welstand- en Monumentencommissie:

De Welstands- en Monumentencommissie beoordeelt wijzigingsplannen bij monumenten en komt veel in aanraking met architecten en initiatiefnemers. De belangrijkste aandachtspunten die in dit contact worden gesignaleerd zijn de volgende:

- Niet alle monumenteneigenaren hebben dezelfde intentie. Er zijn veel verschillende monumenteneigenaren die verschillende redenen hebben gehad om een monument te kopen. (fiscaal aantrekkelijk, belang locatie, liefhebber). Dit verschil komt ook tot uiting in de omgang met het monument. Er zijn monumenteneigenaren die het goed met het monument voor hebben, maar er zijn ook moedwillige eigenaren die een misdrijf incalculeren. De informatievoorziening moet gericht zijn op de behoefte aan modernisering van een monument. Veel eigenaren willen een vernieuwing in het interieur en comfortabele woning. Een woning van deze tijd met een historisch karakter.
- Informatievoorziening en communicatie verbeteren ten aanzien van:
 - Welke onderdelen een beschermde status hebben (interieur-exterieur)
 - Welke werkzaamheden vergunningsvrij zijn en welke niet
 - Tegenstrijdige regels (verduurzaming – monumentenkwiteit)
 - De restauratierichtlijnen
 - Het belang van een deskundige ontwerper
 - Het vergunproces en interne adviezen
 - Het belang van vroegtijdig contact met de gemeente
- Actuele stand van zaken bij lopende restauraties

Monumentenadviseurs en vergunningverleners:

De monumentenadviseurs en vergunningverleners zijn bij verbouwingen en wijzigingen van een monument het eerste aanspreekpunt voor een initiatiefnemer of monumenteigenaar. De belangrijkste aandachtspunten die in dit contact worden gesignaleerd zijn de volgende:

- Vaak weet een eigenaar (circa 60-70%) niet dat het pand een gemeentelijk monument is en wat dit precies inhoudt.
- Zowel bij gemeentelijke monumenten als bij rijksmonumenten bestaat vaak het idee dat alleen de buitenkant een bescherming heeft. Als iets niet genoemd is in de redengevende omschrijving, betekent dit niet automatisch dat het geen bescherming heeft. De gemeentelijke monumenten zijn nog niet kadastraal geregistreerd.
- Een eigenaar krijgt met veel specialisten te maken die allen onder de naam 'iemand van monumentenzorg' geschaard worden. Specifieke rollen en verantwoordelijkheden zijn niet helder. De gemeente als adviseur en vergunningverlener wordt daardoor vaak te laat ingeschakeld.

- Een eigenaar kent de monumentale waarden van zijn pand en zijn omgeving niet. Dit kan zijn op het gebied van het ensemble, cultuurhistorisch, stedenbouwkundig, architectonisch, bouwhistorisch en het interieur.
- Een eigenaar weet niet dat er geen of weinig mogelijkheden zijn tot subsidie en kent de financiële voordelen via het nationaal restauratiefonds vaak niet.
- Een eigenaar wil vaak zoveel mogelijk vervangen en vernieuwen uit het oogpunt van verbeteren, terwijl dit vaak niet nodig blijkt.
- De informatievoorziening kan verbeterd worden door beter gebruik te maken van de Maastricht of facebook en door eigenaren aan te schrijven en attent te maken op flexinext, restauratierichtlijnen en open monumentendag.

Een stimulering voor eigenaren kan als trigger functioneren om in contact te treden met de gemeente. Dit kan financieel zijn maar ook in de vorm van een monumentenschildje.

3. Wat doen we al?

De volgende acties die reeds worden uitgevoerd op het gebied van informatieverstrekking en betrokkenheid van bewoners, bezoekers, gebruikers en eigenaren van het cultureel erfgoed Maastricht worden hieronder nader toegelicht:

- Advisering cultureel erfgoed
- Deskundigheidsbevordering van toezichthouders en vergunningverleners
- Archeologiedag en Open Monumentendag
- Victor de Stuersprijs
- Presentatie archeologische projectresultaten en restauratieprojecten
- Informatievoorziening via flexinext.
- Augmented Reality
- Groene Menukaart

1. Advisering cultureel erfgoed

Binnen de reguliere taak van cultureel erfgoed kunnen monumenteigenaren en initiatiefnemers bij graafwerkzaamheden voorafgaand aan de vergunningverlening om advies vragen. Omdat de aanpak van elk monument en archeologisch onderzoek maatwerk is, is het ook wenselijk dat vooraf deskundig advies wordt ingewonnen. De benadering van een monument is afhankelijk van de ouderdom, het materiaalgebruik, de fysische condities en de monumentaliteit. Er wordt inzicht en advies gegeven over onderhoud, restauratie, verbouwing en herbestemming van monumenten. Daarnaast is het doorverwijzen naar de juiste vakspecialist van belang. Ook over het verduurzamen van een monument wordt geadviseerd. Het toepassen van zonnecollectoren, dubbel glas of het isoleren van daken of muren is bij monumenten of historische panden niet altijd mogelijk zonder monumentale kwaliteit aan te tasten. In dat geval is vaak een ander pakket aan maatregelen voor energieduurzaamheid denkbaar. Voor archeologie geldt dat een archeologisch onderzoek altijd maatwerk is. Het onderzoek vindt plaats volgens een Programma van Eisen dat daartoe wordt opgesteld door de adviseur. In sommige gevallen kan er worden afgezien van een archeologisch onderzoek, omdat bijvoorbeeld bekend is dat door bodemverstoring geen behoudenswaardige archeologie meer aangetroffen kan worden op de betreffende plek. Door een goede voorbereiding worden dilemma's bespreekbaar gemaakt en wordt samen gezocht naar een oplossing. Op deze manier hopen we het negatieve imago van cultureel erfgoed te verbeteren.

DOELGROEP:
gebruikers, initiatiefnemers en eigenaren

2. Deskundigheidsbevordering van toezichthouders en vergunningverleners

Vanaf 2010 hebben vergunningverleners en toezichthouders toelichting gekregen op het adviesproces en op de bouwregelgeving bij monumenten en archeologie. Door de invoering van het MPE (voor zowel monumenten als archeologie) en de verruiming van het vergunningsvrij bouwen is het van belang dat de kennis en deskundigheid van de inspecteurs verbeterd wordt. Een gespecialiseerde 5-daagse cursus over archeologie en restauratie wordt aangeboden aan de vergunningverleners, toezichthouders en handhavers. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor burgers. Ook collega's van ontwikkeling en vastgoed zijn gebaat bij de cursus. Eén dag zal intern georganiseerd worden voor het proces en wet en regelgeving van archeologie en monumenten. De overige 4 dagen wordt in samenwerking met het Nationaal Restauratiecentrum georganiseerd en zal inhoudelijk ingaan op veelvoorkomende restauratietechnieken. Dit zal de directe informatieoverdracht bij planvorming en uitvoering verbeteren.

DOELGROEP:
vergunningverleners, toezichthouders, handhavers, architecten en aannemers
Kosten: € 1.500 per cursist (kosten worden doorbelast aan deelnemers, financiële dekking geregeld)

3. Archeologiedag en Open monumentendag organiseren

Jaarlijks wordt in het tweede weekend van september de Open Monumentendag georganiseerd. Hierbij worden bijzondere monumenten opgesteld en worden rondleidingen gegeven in het kader van een landelijk thema. Hoewel niet specifiek voor monumenteneigenaren en initiatiefnemers is dit een bekende en druk bezochte publieksdag bedoeld voor iedereen, ook voor bewoners en bezoekers van de stad.

Het huidige programma van de Open Monumentendag is gebaseerd op basis van de openstelling en het aanbod van vrijwilligers.

Zie ook actiepunt 3 in hoofdstuk 4.

DOELGROEP:

bewoners, bezoekers en geïnteresseerden
Kosten: € 2.500 per jaar.

Sinds 2013 wordt tweejaarlijks een gemeentelijke dag voor de archeologie georganiseerd. Dit is een publieksdag met een markt en publieksgerichte activiteiten om het groter publiek bij het thema archeologie te betrekken. De eerste bijeenkomst trok circa 1000 bezoekers boven het normaal aantal bezoekers van Centre Ceramique. Hierbij was een markt waarbij kramen met Romeins eten, Middeleeuwse kralen en taxaties van archeologische vondsten. Ook werden workshops georganiseerd voor het maken van vilten tassen en aardewerken kommen, Romeinse landmeetkunde en het wikkelen van toga's. Daarnaast was er een presentatie van de digitale reconstructie van Romeins Maastricht en waren er rondleidingen in het gemeentelijk depot.

DOELGROEP:

bewoners, bezoekers en geïnteresseerden
Kosten € 1.000 per keer.

Om het jaar vindt er ook een archeologiedag plaats voor de meer geïnteresseerde leken, amateurarcheologen en professionele archeologen. Dit congres met de naam 'Grensgevallen' wordt in samenwerking met de Vlaamse vereniging Zolad (Zuid-Oost-Limburgse Archeologie Dienst) georganiseerd.

4. Victor de Stuersprijs

De Victor de Stuersprijs wordt sinds 1987 jaarlijks uitgereikt aan de vooravond van het Open Monumentenweekend of op de dag van de Architectuur. Het ene jaar wordt deze toegekend als monumentenprijs en andere jaar als architectuurprijs. De organisatie ligt bij cultureel erfgoed en het secretariaat van de Welstands-/Monumentencommissie. Het is een prijs voor een architect, opdrachtgever of instelling die zich in het bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt bij de instandhouding van het cultureel erfgoed, of bij de bevordering van de stedenbouwkundige of architectonische kwaliteit in de gemeente Maastricht.

Zie ook actiepunt 4 in hoofdstuk 4.

DOELGROEP:

initiatiefnemers en architecten
Kosten € 3.000 per jaar

5. Presentatie archeologische projectresultaten en restauratieprojecten

Tijdens en na afloop van projecten waarin archeologie of restauratie een grote rol speelt, wordt actief het publiek benaderd.

In de afgelopen jaren is de archeologie van Maastricht meerdere malen onder de aandacht gebracht door de presentatie van bijzondere vondsten. Hoogtepunt was ongetwijfeld de presentatie van de Keltische muntschat van Amby, dat zelfs internationaal opzien baarde. Daarnaast is het paardengraf uit de Grensmaas in Borgharen een grote vondst. Hier zijn 65 paarden aangetroffen en daarmee het grootste massagraf uit Europa. Bij de A2 zijn in het bezoekerscentrum van Avenuez in stadion de Geuselt vondsten tentoongesteld en was een film over het archeologisch onderzoek te bekijken. Ook worden bijdragen geleverd voor lezingen en congressen waarbij de archeologie van Maastricht onder de aandacht wordt gebracht. Bijvoorbeeld het congres van de European Association of Archeologists in 2017.

Tijdens grote restauraties van onder andere de Timmerfabriek, Lambertuskerk, Stadhuis en Eiffel worden veelal rondleidingen georganiseerd. De verdere taak voor het presenteren van de archeologie en monumenten vindt plaats in Centre Ceramique waar de afgelopen jaren diverse tentoonstellingen zijn georganiseerd. Cultureel Erfgoed geeft hiervoor inhoudelijke input. De website Zicht op Maastricht bundelt de verhalen over de geschiedenis van Maastricht.

Hierbij wordt bekeken of voor deze kennisoverdracht meer gebruik gemaakt kan worden van social media en 'thuis in Maastricht'.

DOELGROEP:

bewoners, bezoekers en geïnteresseerden
Kosten: € 4.000 per jaar
Raming op basis van ervaringscijfers voor informatievoorziening, publiciteit, uitnodigingen en organisatie.

6. Informatievoorziening via flexinext

Om zo duidelijk mogelijk aan te geven waar zich welke cultuurhistorisch waardevolle objecten bevinden, zijn alle monumenten en vindplaatsen ondergebracht in de cultuurwaardenkaart. Een geo-gerefereerde kaart waarin met op verschillende lagen en met diverse kleuren de categorieën zijn aangeduid. Door dubbel te klikken is de achtergrondinformatie beschikbaar zoals de redengevende omschrijving, informatie over vindplaatsen en in de toekomst ook de bouwhistorische en archeologische onderzoeken. Deze link is openbaar en via de website van Maastricht beschikbaar. De toegankelijkheid hiervan moet wel verbeterd worden. Zie informatie-app en website, actiepunt 12 en 13 in hoofdstuk 4.

DOELGROEP:

vergunningverleners, architecten, initiatiefnemers, eigenaren en makelaars

7. Augmented reality

Om cultureel erfgoed bij het grote publiek, zowel inwoners van Maastricht als toeristen, onder de aandacht te brengen zijn nieuwe technieken voorhanden. Tegenwoordig verwacht de geïnteresseerde leek een beeld te krijgen van het cultureel erfgoed, een beleving en niet meer alleen een zakelijke weergave van de aanwezige resten. De nieuwste trend op dit gebied is "Augmented Reality" oftewel verrijkte realiteit. Reconstructies in 3D geven een beeld van de situatie zoals die in het verleden zou kunnen zijn geweest op basis van de beschikbare historische gegevens, aangevuld met waarschijnlijke interpretaties. Via Smartphones en tablets (applicatie), maar ook mogelijk via vaste schermen (dvd), krijgt de toeschouwer een beeld van de betreffende plek. De beleving van ons erfgoed wordt op deze manier een stuk intenser en interactiever. Het voordeel van de toepassing van een applicatie op mobiele apparatuur is dat men al een deel van het verhaal getoond krijgt en uitgenodigd wordt het gebied of pand te bezoeken. Het blijkt dat reeds 70% van de Nederlandse bevolking in het bezit is van een Smartpho-

ne/tablet en dit niet beperkt blijft tot een bepaalde sociale groep. Ook het gebruik van applicaties om informatie te krijgen, wint steeds meer aan terrein. Het blijkt dat deze individuele vorm van cultuur-educatie aanslaat bij een groot publiek.

- **Museumkelder Derlon**
In Museumkelder Derlon worden de resten van een Romeins Heiligdom (temenos met Jupiterpijler) uit de 2e en 3e eeuw en resten van de laat-Romeinse versterking uit de 4e eeuw in situ gepresenteerd. Deze resten werden aangetroffen bij archeologische opgravingen in 1983 bij de nieuwbouw van het Hotel Derlon. Het unieke karakter van de Museumkelder Derlon in Maastricht leent zich goed voor een virtuele weergave en wordt momenteel uitgevoerd als pilotproject van Romeins Maastricht.

DOELGROEP:
bewoners, bezoekers en geïnteresseerden
Kostenraming € 30.000,- per onderwerp op basis van offerte van de firma 7Reasons

- > Quick Wins
- > Elektriciteit
- > Verwarming
- > Water en Groen
- > **Isolatie**
 - > Naden en Kieren
 - > Dakisolatie
 - > Vloerisolatie
 - > Gevelisolatie
 - > Ramen
 - > Ventilatie

- > Voorbeeldprojecten
- > Financiering
- > Zo werkt het
- > Persoonlijk advies
- > Over ons

8. Menukaart voor duurzaamheid

Gebruiksvriendelijke informatievoorziening via website vergelijkbaar met de "groene menukaart". De groene menukaart is een online tool waarmee je zelf je pand duurzaam kan maken. Het maakt je wegwijs in de grote hoeveelheid van duurzaamheidsmaatregelen. Het is een website waarmee je thuis vanuit je stoel een plan kunt maken hoe jouw huis duurzaam kan worden.

Zie <http://www.degroenemenukaart.nl>

Met een aantal kleine aanpassingen kan de groene menukaart voor Maastricht gebruikt worden als gebruiksvriendelijk hulpmiddel voor het verduurzamen van monumenten.

Met een hoop eenvoudige tips en voorbeelden zou je als monumenteneigenaar snel de eerste stappen kunnen zetten bij het uitvoeren van je plannen. Daarnaast zou je tal van opties kunnen krijgen om zelf aan de slag te gaan. De menukaart kan laten zien wat de mogelijkheden zijn in jouw situatie, hoe goed je plannen scoren op de energieladder.

Voorzien van afbeeldingen en tekeningen krijgt de monumenteneigenaar en architect uitleg van de meest voorkomende problemen met goede en slechte voorbeelden. Je kunt alles toevoegen aan je wensenlijst en krijgt meteen een overzicht van de mogelijkheden. Je kunt ook financiële informatie en de bijbehorende regelgeving krijgen. Ook wordt een stappenplan toegevoegd om hulp te bieden bij de te volgen procedures.

DOELGROEP:
gebruikers, initiatiefnemers en eigenaren, vergunningverleners, toezichthouders, handhavers, architecten en aannemers

Kosten van de Maastrichtse variant op de Groene Menukaart zijn eenmalig € 15.500 voor de ontwikkeling en € 3.500 voor de communicatie. Jaarlijks voor het onderhoud zijn de kosten € 1.750. Door samenwerking met 4 andere gemeenten is dit voorstel voordelig. Eigen kosten in Maastricht zijn beperkt tot de eigen uren (meedenken, meewerken, aanleveren).

4. Wat zijn de mogelijke opties?

De volgende opties kunnen uitgevoerd worden om de bewustwording van het cultureel erfgoed te versterken en worden hieronder nader toegelicht:

- Maastrichtse Restauratiemarkt
- Menukaart voor restauratie
- Professionalisering Open Monumentendag en Archeologiedag
- Victor de Stuersprijs 2.0
- Verbeterboek voor wooncomplexen
- Stimuleringsregeling MPE panden
- Infocentra vestingwerken
- Tijdschrift of nieuwsbrief uitgeven
- Bouwhistorische ondersteuning
- Adviesbus
- Monumentencafé
- Digitalisering via informatie-app
- Website verbeteren

1. Maastrichtse Restauratiemarkt

Het houden van een twee-jaarlijkse Maastrichtse Restauratiemarkt waarbij de opening gekoppeld wordt aan de uitreiking van de Victor de Stuersprijs (vrijdagavond).

De markt zal (indien mogelijk) vrijdagavond en zaterdag worden gehouden op wisselende locaties van monumenten die op dat moment in de belangstelling staan, bv. Timmerfabriek, stadhuis, Eiffel.

Naast de landelijke restauratiebeurs in Den Bosch zou het goed zijn om een verkleinde Maastrichtse variant te houden om de Maastrichtse monumenteneigenaar van dichtbij te benaderen.

Het zou een trefpunt moeten worden van erfgoedorganisaties, restauratiebedrijven, architecten, financiële deskundigen, makelaars, rijks-, provinciale en gemeentelijke overheden, opleidingsinstellingen, monumenteneigenaren, waar informatie en kennis wordt uitgewisseld en nieuwe technieken worden getoond.

BEOOGDE DEELNEMERS:

- Overheden (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Welstands- en Monumentencommissie, Steunpunt voor archeologie en monumenten, Provincie Limburg, gemeentelijke adviseurs monumenten en archeologie, gemeentelijke vergunningverleners en toezichthouders, Monumentenwacht Limburg, Duurzaamheidsloket,)
- Financiële partijen (Nationaal Restauratiefonds, Elisabeth Strouven, Belastingdienst Buro Monumentenpanden, Provincie Limburg als subsidieverstrekker)
- Marktpartijen (architecten, aannemers, makelaars, vakspecialisten op het gebied van schilderwerk /voegwerk /reinigen /mergel enz, bedrijven mbt duurzaamheid, architectuurfotografen, adviseurs en bouwhistorici)
- Belangenverenigingen (stichting Maastricht Vestingstad, Menno van Coehoorn, Gevelstenen, vereniging van Schaik)
- Eigenaren (particuliere eigenaren, Universiteit Maastricht)

Beoogde activiteiten zijn speeddaten met adviseurs, volgen van workshops en volgen van rondleidingen.

DOELGROEP:

gebruikers, initiatiefnemers, eigenaren, architecten en aannemers

Kosten: € 5.000 op basis van raming ervaring andere gemeenten

2. Menukaart voor restauratie

De groene menukaart als digitale toolkit voor het verduurzamen van monumenten, kan eenvoudig omgebouwd worden tot een systeem als hulpmiddel voor het restaureren en onderhouden van monumenten. Dit wil zeggen een publiek-vriendelijke tool van de restauratierichtlijnen.

De restauratierichtlijnen zijn bedoeld om meer duidelijkheid en helderheid voorafgaand aan de planvorming te geven. Daarnaast wordt het gehanteerd bij de toets van de plannen en zijn uitvoeringsvoorschriften opgenomen. De restauratierichtlijnen worden tussentijds geëvalueerd en zo nodig aangepast. Dit zal in overleg plaatsvinden met de welstands- en monumentencommissie. Het document bestaat na het geven van algemene uitgangspunten bij onderhoud, verbouwing, restauratie en herbestemming uit de technische richtlijnen en toetsingscriteria die per categorie zijn samengesteld, van fundering tot dak en van exterieur tot interieur.

Het is een omvangrijk en nagenoeg uitputtend werkdocument van 100 pagina's dat goed te gebruiken is door een adviseur of specialist maar niet hanteerbaar voor de gemiddelde monumenteigenaar en architect.

Met een hoop eenvoudige tips en voorbeelden zou je als monumenteigenaar snel de eerste stappen kunnen zetten bij het uitvoeren van je plannen en kunnen toetsen hoe deze zich verhouden tot de monumentale kwaliteit.

Kosteninschatting van de Maastrichtse Restauratiekaart is € 50.000-75.000: € 25.000 voor webdesign-bureau inclusief grafisch werk. Uitbesteding fulltime medewerker voor minimaal een half jaar á € 30.000-50.000. Dit is vooralsnog financieel niet haalbaar binnen de reguliere middelen.

Aangezien alle Limburgse gemeenten belang hebben bij een goede communicatie op het gebied van restauratie, onderhoud en duurzaamheid wordt hierbij gezocht naar een samenwerkingsverband met de Provincie Limburg en andere Limburgse gemeenten. Het heeft meerwaarde om monumenteigenaren provincie-breed dezelfde informatie en richtlijnen aan te bieden. Op deze manier ontstaat uniformiteit in aanpak en toetsing op het gebied van monumenten en sluit daarmee aan bij het werk van het steunpunt voor Archeologie en Monumenten. Een aantal Limburgse gemeenten hebben de restauratierichtlijnen zelfs laten vaststellen.

3. Professionalisering Open Monumentendag en Archeologiedag

Het programma van de Open Monumentendag is momenteel gebaseerd op basis van de openstelling en het aanbod van vrijwilligers. Het huidige budget is marginaal voor de organisatie van een dergelijke dag. Om meer diepgang en diversiteit in het programma te brengen is een uitbreiding van het budget noodzakelijk. De wens is om niet alleen afhankelijk te zijn van vrijwilligers en kostenloze locaties, maar om de organisatie te professionaliseren. Meer energie in de voorbereiding, een actievere participatie van buiten en een intensivering van de communicatie zijn hierbij van belang. Een stad als Breda met 700 rijksmonumenten en 450 gemeentelijke monumenten heeft jaarlijks 80.000 euro ter beschikking. Leiden met 1260 rijksmonumenten en 1570 gemeentelijke monumenten heeft zelfs een parttime aanstelling puur voor de organisatie van de open monumentendag.

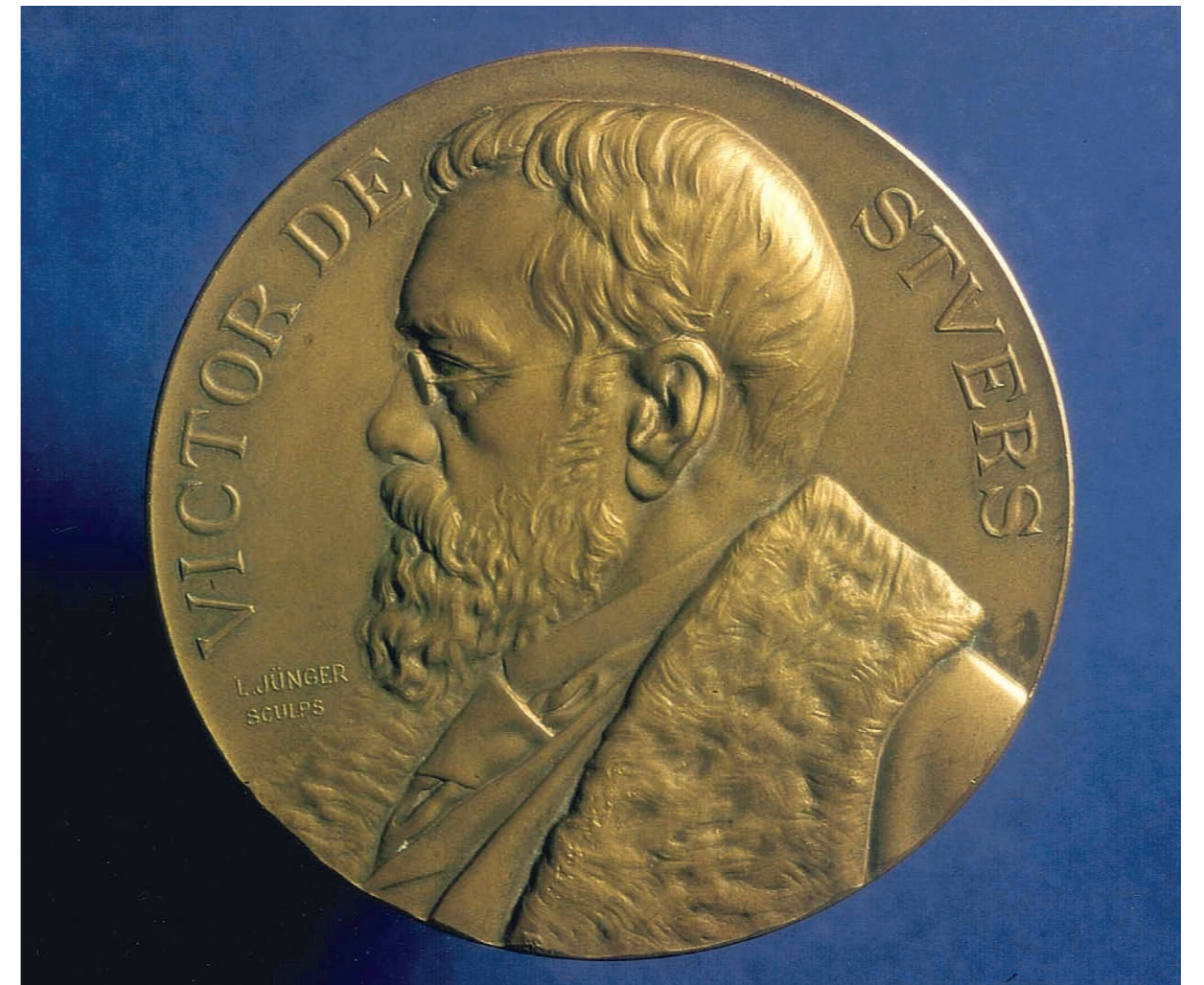
Het programma van de Open Monumentendag zou meer bijzonder en laagdrempelig kunnen worden door ook monumenteigenaren te vragen hun woonhuis open te stellen. Wie wil zijn monument van binnen laten zien en wil zijn restauratie tonen. Deelname aan de landelijk promotie 'het Monument van de Maand' in aanloop naar de Open Monumentendag is daarbij ook gewenst.

Door de combinatie van de Open Monumentendag met de tweejaarlijkse archeologiedag kan de communicatie rondom cultureel erfgoed versterkt worden.

DOELGROEP:
bewoners, bezoekers en geïnteresseerden

Om een volwaardiger programma met een betere communicatie te verzorgen is een budget van € 10.000,- noodzakelijk.

De organisatie uitbesteden naar een extern bureau kost circa € 50.000. Dit is vooralsnog financieel niet haalbaar binnen de reguliere middelen.

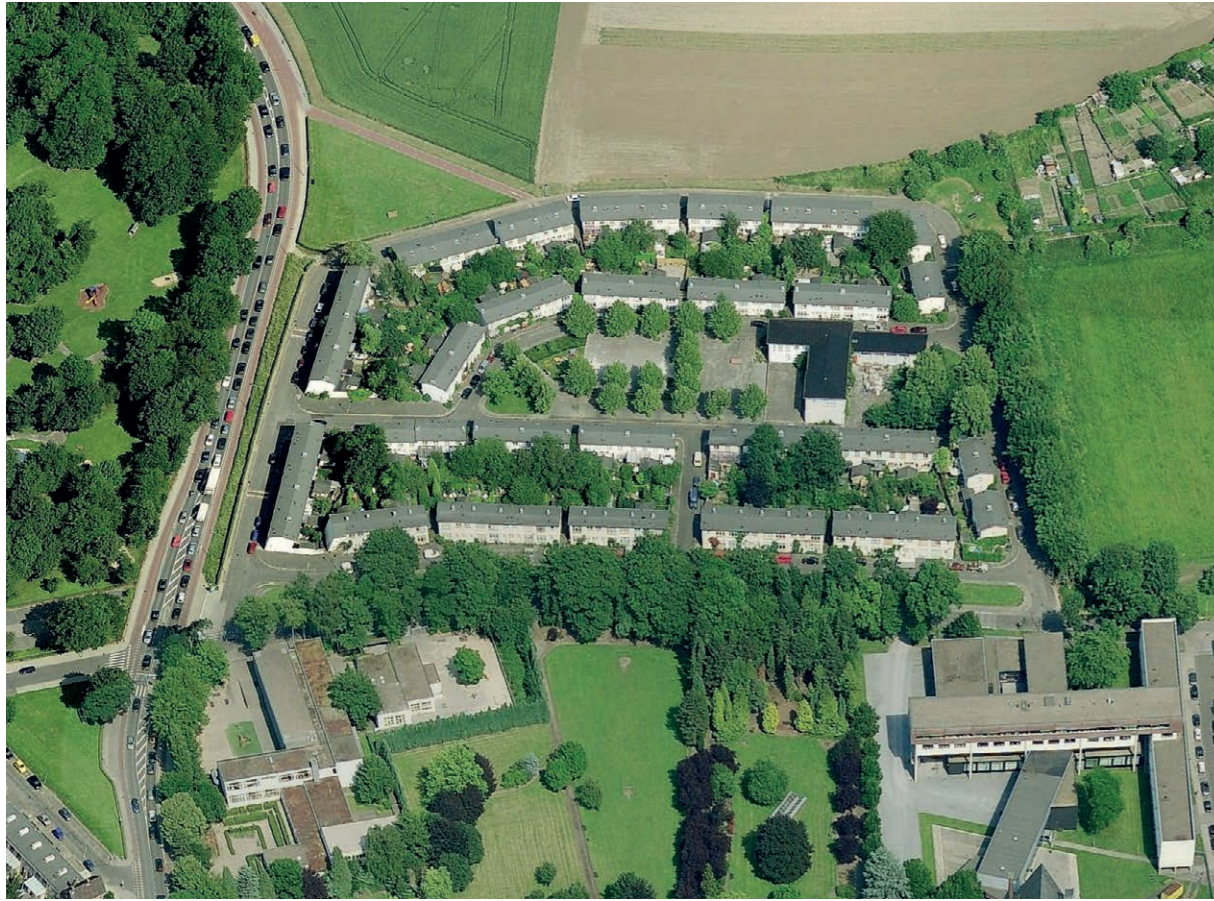
4. Victor de Stuersprijs 2.0

De Victor de Stuersprijs wordt al sinds 1987 uitgereikt. Om de prijs aan te passen aan de tijd en de doelgroep uit te breiden wordt voorgesteld de volgende vernieuwingen door te voeren:

- De prijs in plaats van jaarlijks om de twee jaar uitgeven, waarbij er geen afwisseling meer is in monumenten en architectuur. Het belangrijkste voordeel hiervan is dat er meer keuze is in de beschikbare plannen. Door de bouwcrisis was het aanbod de laatste jaren schaars. De prijs neemt hierdoor ook in belang toe en er is meer budget beschikbaar.
- In het tussenliggende jaar onderzoeken om op een andere manier aandacht te vragen voor architectuur.
- Naast de prijs van de vakjury kan ook een publieksprijs gegeven worden. Hierdoor wordt een bredere doelgroep bereikt. Niet alleen architecten en initiatiefnemers, maar ook het brede publiek wordt daarbij aangesproken. Dit kan in samenwerking plaatsvinden met de Limburger.

- Aan de prijs kan ook een concrete beloning gekoppeld worden, bijvoorbeeld een verbetering van het monument of een financiële toekenning. Onderzocht moet worden of dit haalbaar is.
- Communicatiestrategie verbeteren. Door de prijs meer aandacht te geven in de digitale media en bij bijvoorbeeld onderwijsinstellingen zoals de academie voor bouwkunst en de kunstacademie kan een bredere doelgroep bereikt worden. Onderzocht moet worden op welke manier het brede publiek en studenten meer bij de prijs betrokken kunnen worden. Ook de historie van prijswinnaars is nu nergens terug te vinden op internet. Dit zou verbeterd kunnen worden.

DOELGROEP:
initiatiefnemers, architecten, geïnteresseerden en studenten
Separate besluitvorming over mogelijke opties.

5. Verbeterboek voor wooncomplexen

Door grootschalige verkoop van het bezit van woningbouwverenigingen staat de uniforme uitstraling van waardevolle wijken onder druk. Veel wijken of wooncomplexen zijn aangewezen in het bestemmingsplan in het kader van het Maastrichts planologisch erfgoed. Vooral bij grondgebonden woningen is het risico groot op 'verrommeling'. Als iedere eigenaar een andere deur, andere kleur verf, of ander erfafscheiding aanbrengt, zal de eenheid en daarmee de monumentale kwaliteit afnemen. In principe zijn deze werkzaamheden bij gemeentelijke monumenten vergunningplichtig. Om niet alleen reactief in te zetten op het behoud van de kwaliteit van de wijk is het goed ook actief eigenaren en bewoners op de hoogte te brengen van deze kwaliteit. Door middel van rondleidingen in de wijk in combinatie met een digitaal verbeterboek met onderhouds- en duurzaamheidsleidraad kan hier actief aandacht aan worden geschonken.

In Maastricht zijn 24 wijken of wooncomplexen met een woningaantal van 20 tot 115 woningen aangewezen als dominant of kenmerkende bouwwerken. In totaal zijn dit 1375 woningen met een gemiddelde van 57,7 aantal woningen per wijk. Hiervan zijn er 19 in volledig in eigendom van corporatie of gemeente

en daardoor in redelijk goede staat en 5 reeds sterk versnipperd en in bezit van particulieren. Geadviseerd wordt om de meest verrommelde wijken voorrang te geven in de aanpak. Mocht dit positief werken en enthousiast worden ontvangen kan overwogen worden om dit ook door te voeren naar de circa 17 kleinere complexen van gemiddeld 5 tot 20 woningen (in totaal 175 woningen met een gemiddelde van 10 per wijk).

Vergelijkbaar met het verbeterboek van Amsterdam kan een klein subsidiebedrag toegekend worden aan de juiste verbetermethode, bijvoorbeeld voor de juiste kleur verf of het juiste hekwerk. Dit zou samen met de corporaties besproken en ontwikkeld kunnen worden.

DOELGROEP:

bewoners, eigenaren en woningcorporaties
 Kostenraming: € 6.000 voor digitaal verbeterboek en rondleiding zonder stimuleringsbijdrage (€ 250 per wijk x 24 wijken = € 6.000)
 Kosten: 50.000 stimuleringsbijdrage per jaar (op basis van 1 x in de 5 jaar, 50 woningen a € 1000 per woning = 50.000 x 5 wijken = € 250.000 per 5 jaar = 50.000 per jaar). Dit is financieel niet haalbaar en daardoor niet uitvoerbaar.

6. Stimuleringsregeling MPE-panden

Stimulering voor eigenaren van gemeentelijke monumenten (MPE). In tegenstelling tot rijksmonumenten komen gemeentelijke monumenten niet in aanmerking voor belastingvoordelen. Iedere eigenaar van een woonhuis heeft onderhoudskosten aan zijn pand. Omdat monumenteigenaren meerkosten kunnen hebben vanwege de hogere eisen die gesteld worden, zou je deze eigenaar willen stimuleren en tegemoet willen komen in de meerkosten.

Een eenvoudige regeling hiervoor zou kunnen zijn: 10% van de subsidiabele kosten als subsidie beschikbaar stellen met een maximum van € 10.000 per dominant bouwwerk en € 5.000 per kenmerkend bouwwerk.

Het budgetplafond jaarlijks vaststellen op € 100.000.

Op deze manier kunnen 10 tot 15 aanvragen per jaar behandeld worden.

Een revolving fund is hiervoor minder geschikt omdat dit een hogere startinvestering vergt. Voor kleine bedragen is het voor eigenaren niet lucratief om een lening af te sluiten. Hierbij komen veel administratieve kosten aan te pas.

DOELGROEP:

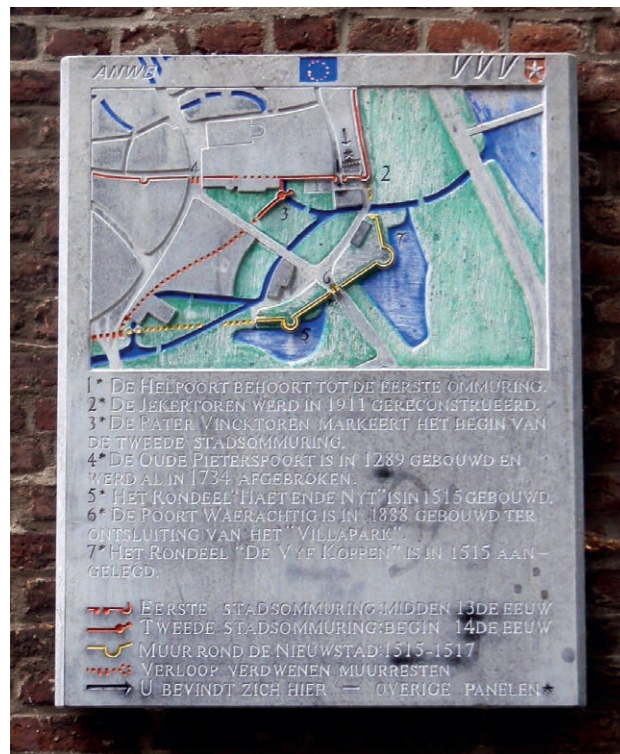
eigenaren

Kosten: € 100.000 per jaar. Dit is financieel niet haalbaar en daardoor niet uitvoerbaar.

7. Infocentra vestingwerken

Maastricht staat niet bekend als vestingstad, terwijl de stad uniek is vanwege de vestingwerken. Niet alleen de grote hoeveelheid aan vestingobjecten, ook de diversiteit uit verschillende historische perioden is zeer bijzonder. Daarnaast zijn de objecten zelf uniek in zijn soort, zoals de Hoge Fronten met het bijzondere verdedigingssysteem met droge grachten en als beschermd Natuurmonument, de rondelen Haet ende Nijt en Vijfkoppen als markering van de overgang tussen het gebruik van handwapens naar geschut en de poort Waerchtig en de Helpoort als de jongste en de oudste poort van Nederland.

Hier ligt een ongekende kans om de vestingwerken als uniek cultuurgood met op veel plekken hoge natuurwaarden te benutten en in te zetten voor stads promotie, cultuur- en natuurtoerisme en educatie- en recreatieprojecten. Maastricht zou als vestingstad meer op de kaart gezet kunnen worden en daarmee in belangrijke mate de identiteit bepalen van de stad.

Het tot ontwikkeling brengen van ambities als beleefbaar maken, verbindingen maken, toegankelijk maken, zichtbaar maken en betekenis geven zijn onmisbaar voor een goed toeristisch, educatief en recreatief programma.

Bij de verschillende perioden zijn informatiepunten wenselijk die niet het karakter of functie van een museum hebben. Deze infopunten zijn bedoeld om beknopt informatie over de betreffende onderdelen van de vestingwerken te geven zodat de werken betekenis krijgen. De informatiepunten kunnen als startlocatie van de rondleidingen dienen.

DOELGROEP:

bewoners, bezoekers en geïnteresseerden

Kosten: € 10.000

Raming op basis van 10 informatiepunten,

Panelen 10 x € 1.000

8. Tijdschrift of nieuwsbrief uitgeven

Vergelijkbaar met een aantal steden zoals Dordrecht, Deventer, Amersfoort en Groningen zou Maastricht ook een nieuwsbrief of tijdschrift kunnen ontwikkelen gekoppeld aan een App. Op deze manier kunnen restauraties en opgravingen in het nieuws geplaatst worden en onder de aandacht worden gebracht. Indien voldoende belangstelling bestaat, zou dit een medium van 'voor en door monumenteneigenaren' kunnen worden.

DOELGROEP:

vakgenoten en geïnteresseerden

Kosten tijdschrift: circa € 10.000 op basis van

ervaringscijfers gemeente Dordrecht

Kosten nieuwsbrief: circa € 1.500 op basis van

ervaringscijfers gemeente Dordrecht

9. Bouwhistorische ondersteuning

Bij het veranderen of het beheren van een monument is vaak nader onderzoek noodzakelijk om rekening te kunnen houden met de monumentale waarden. Een analyse van de bouw- en gebruiksgeschiedenis met een waardestelling is een vereiste om verantwoorde keuzes te maken bij een zorgvuldige herontwikkelen.

Er zijn maar een beperkt aantal buro's die dergelijke onderzoeken leveren.

Om monumenteneigenaren beter van dienst te kunnen zijn en om wijzigingsplannen beter te kunnen toetsen is het optimaliseren van de bouwhistorische kennis van cultureel erfgoed noodzakelijk. Een bouwhistoricus in dienst van de gemeente is financieel niet haalbaar.

De bestaande kennis is vaak te gering om bouwhistorische rapporten te kunnen toetsen. Voor het uitvoeren van archiefonderzoek of diepgaander onderzoek is te weinig capaciteit. Onderzocht wordt of een globaal stadsbreed bouwhistorisch onderzoek zinvol en haalbaar is. Kennis zou centraal gebundeld moeten zijn en niet slechts versnipperd bij externen.

Criteria wanneer en wie hiervoor in aanmerking komen moeten nader uitgewerkt worden.

DOELGROEP:

eigenaren, initiatiefnemers, monumentenadviseurs, welstand- en monumentencommissie
 Kosten maximaal € 10.000 per jaar
 Raming op basis van 2 bouwhistorische onderzoeken per jaar a 50 uur x 100 € per uur.

10. De adviesbus

Om de adviseurs nog dichterbij de monumenteneigenaren te brengen zou je kunnen denken aan een adviesbus die een keer in de maand beschikbaar is op een bepaalde plek in de wijk. De adviseurs komen dan letterlijk naar je toe. Je zou er aan kunnen denken dit in afstemming met de Monumentenwacht Limburg te doen die voorzien zijn van een monumentenbus.

Ook is het een optie om de duurzaamheidsadviseur en monumentenadviseur samen hierin te laten werken.

DOELGROEP:

gebruikers, initiatiefnemers en eigenaren

Kosten € 2.500, schatting nader uit te werken

11. Monumentencafé

Het houden van caféavonden voor monumenteneigenaren met een specifieke doelgroep, bv. woonhuseigenaren, horecaondernemers, kerkbesturen, enz. Je zou dit op specifieke locaties kunnen houden bv. eigenaren die hun huis openstellen voor collega-monumenteneigenaren. Hierbij zouden specifieke thema's aan bod moeten komen zoals schilderen voor woonhuseigenaren, aanstralen voor horeca-ondernemers, glas-in-lood voor kerkbesturen. Wellicht in samenwerking met Topos.

DOELGROEP:

gebruikers, bewoners, geïnteresseerden en eigenaren

Kosten € 2.500, schatting nader uit te werken

12. Digitalisering via informatie-app

De informatieverstrekking bij monumenten of archeologische sites wordt momenteel meestal weergegeven door bordjes van de ANWB. Om aan te sluiten bij de digitale media zou een app veel gebruiksvriendelijker zijn. Bovendien kan de informatie makkelijker geactualiseerd worden. Er bestaat al een app voor de Rijksmonumenten: <http://rijksmonumenten.info>. Hierbij is gebruik gemaakt van de redengevende omschrijving. Deze zou aangevuld kunnen worden met nadere informatie en fotomateriaal. Daarnaast zouden we ook thema's kunnen aanvullen zoals industriële gebouwen, kerken, vestingwerken, infrastructuur en archeologie. Het gemeentelijk erfgoed wordt weergegeven via een App Layar. Deze zou gebruiksvriendelijker gemaakt kunnen worden in het gebruik. Wellicht is het ook mogelijk beide apps te combineren. Hierbij moet samenwerking gezocht worden met de VVV.

In specifieke gevallen kan de geschiedenis beleefbaar gemaakt worden door "Augmented Reality". Dit wordt als optie onderzocht bij het nieuwe frontenpark en is een van de opgaven uit de vestingvisie. Door de zichtbaarheid en informatievoorzieningen van en bij de vestingwerken te vergroten neemt de educatieve en toeristische waarde van de vestingwerken toe en door betekenis te geven worden de vestingwerken in een context geplaatst. Als het nieuwe frontenpark toegankelijker wordt is het van belang dat de bezoeker het verhaal van de plek kent. Door dit beleefbaar te maken via "Augmented Reality" kan de bezoeker ontdekken hoe dit gebied er in het verleden uitzag en hoe het door de jaren heen heeft gefunctioneerd.

DOELGROEP:
bewoners, bezoekers en geïnteresseerden
Kosten: PM
Aansluiting via mogelijk Europees Subsidietraject (Interreg) project 'Terra Mosana' in afstemming met initiafnemer Universiteit van Luik. In februari 2017 wordt helder of de aanvraag wordt gehonoreerd.

13. Website verbeteren

De huidige website is niet goed toegankelijk voor de informatie van cultureel erfgoed. Via een subsite of projectpagina kan de informatie op het gebied van cultureel erfgoed in samenhang worden weergegeven en kan specifiek gemaakt worden voor de doelgroep. Onderzocht wordt of hier ook koppelingen naar historisch fotomateriaal of zicht op Maastricht kan plaatsvinden. Daarnaast moet de website 'Thuis in Maastricht' uitgebreid worden met informatie van cultureel erfgoed in de buurten van Maastricht. Ook wordt onderzocht of website verlevendigd kan worden met bewegend beeld en wellicht een promotiefilmje voor cultureel erfgoed.

DOELGROEP:
gebruikers, bewoners, geïnteresseerden en eigenaren
Kosten: € 3000,- voor promotiefilm

5. Wat gaan we doen?

Om tot een afweging te komen van bovenstaande opties zijn de volgende wegingscriteria van belang en ondergebracht in onderstaande tabel.

- Effectiviteit van gewenst resultaat
- Bereik van aantal mensen
- Aanhaakmogelijkheden bij andere projecten
- Capaciteitsvraag van afdeling (LET OP: een lage capaciteitsvraag geeft een + als score)
- Kosten en dekkingsvoorstel (LET OP: lage kosten, of kosten met een dekking geven een + als score)

Gewenste actiepunten	Voor eigenaar en initiafnemer	Voor bewoner bezoeker en geïnteresseerde	Effectiviteit	Bereik	Aanhaakmogelijkheden	Capaciteit	Kosten en dekking	Opmerking
1 Restauratiemarkt	X		+-	+	-	-	+-	Effect is afhankelijk van het aantal bezoekers.
2 Menukaart voor restauratie	X		++	++	-	-	-	Hoog effect maar ook hoge capaciteit en kosten.
3 Professionalisering Open Monumentendag		X	++	++	-	+-	-	Circa 5500 bezoekers per jaar. Uitbreiding budget gewenst.
4 Victor de Stuersprijs 2.0	X	X	+-	+	-	+	+	Binnen bestaande project eenvoudig te verwerken.
5 Verbeterboek voor wooncomplexen	X		++	+	-	--	+-	Hoge capaciteitsvraag en kosten afhankelijk van koppeling aan subsidieregeling.
6 Stimuleringsregeling MPE-panden	X		+	+-	-	-	--	Kostenpost is te hoog. Hiervoor is geen dekking.
7 Infocentra Vestingwerken		X	-	+-	+	+	+	Infopaneel wellicht uit de tijd, weinig capaciteit en kosten. Voorstel om dit onder te brengen bij bestaande projecten zoals Tapijn en Frontenpark.
8 Tijdschrift of nieuwsbrief uitgeven	X	X	-	+	-	--	+-	In tegenstelling tot een tijdschrift zijn de kosten van een nieuwsbrief beperkt. Beperkt effect en hoge capaciteitsvraag.
9 Bouwhistorische ondersteuning	X		+	-	-	+	+	Dekking mogelijk binnen bestaande capaciteit.
10 Adviesbus	X		-	+-	-	--	+	Hoge capaciteitsvraag buiten werktijden. In vergelijking met de bouwbus worden slechts een klein aantal mensen daadwerkelijk geholpen.
11 Monumentencafé	X	X	+-	+-	-	-	+	Voor beperkt gezelschap.
12 Digitalisering via info-app	X	X	++	+	+	+-	-	Hoog effect in de beleefbaarheid, maar ook kostbaar zonder dekking. Wellicht projecten zoeken om bij aan te haken.
13 Website verbeteren	X	X	+	+	-	--	+	Indien dit past binnen huidige format algemene website

Planning

De bestaande activiteiten worden gecontinueerd en we starten met de activiteiten die een hoge verwachtingswaarde hebben ten aanzien van de effectiviteit.

Door de actiepunten uit te voeren worden instrumenten ontwikkeld om een groot publiek te bereiken. Daarnaast worden de instrumenten gepresenteerd om bekendheid te creëren en effect te vergroten.

2017:

- Website verbeteren.
Dekking via reguliere middelen.
- Bouwhistorische ondersteuning.
Dekking via reguliere middelen.
- Victor de Stuersprijs 2.o.
In samenwerking met de Limburger en communicatie.
- Restauratiemarkt.
Dekking via reguliere middelen.
- Professionalisering Open Monumentendag.
Dekking via reguliere middelen.

2018:

- Bouwhistorische ondersteuning.
Dekking via reguliere middelen.
- Professionalisering Open Monumentendag.
Dekking via reguliere middelen.
- Menukaart voor restauratie.
Indien lobby naar provincie en Limburgse gemeenten slaagt.
- Digitalisering informatie-app.
In eventuele samenwerking met VVV.
Specifieke informatie-app Frontenpark is afhankelijk van Europese subsidie-aanvraag.
- Verbeterboek voor wooncomplexen.
Dekking via regulier budget eventueel aan te vullen met ondersteuning van de corporatie.

2019:

- Bouwhistorische ondersteuning.
Dekking via reguliere middelen.
- Professionalisering Open Monumentendag.
Dekking via reguliere middelen.
- Victor de Stuersprijs 2.o.
In samenwerking met de Limburger en communicatie.
- Restauratiemarkt.
Dekking via reguliere middelen.
- Monumentencafé.
In eventuele samenwerking met andere maatschappelijke organisaties. Dekking via regulier budget.
- Infocentra Vestingwerken.
In aansluiting bij bestaande projecten zoals Tapijn.
Overige dekking primair via projectbudget en anders via regulier onderhoudsbudget vestingwerken.

Wat doen we niet?

Vanwege een te hoge capaciteitsdruk of het ontbreken van de kostendekking is niet gekozen voor de volgende actiepunten.

- Stimuleringsbijdrage verbeterboek
- Stimuleringsregeling MPE-panden
- Tijdschrift of nieuwsbrief uitgeven
- Adviesbus
- Uitbesteding Open Monumentendag

